

sledil pogovor o koncertu, ki ga namerava prirediti „Pedagoško društvo“ v zvezi z „Brezliško-sevniškim učit. društvom“ v prid „Učiteljskemu konviktu“. Da pojde stvar lažje od rok, smo sestavili odsek, ki naj bi vso stvar vodil. V odseku za prireditev koncerta, ozir. igre in srečelova so nastopne tovarišice in tovariši: gospa Ana Schmidinger, gđc. Pavla Ziser, gđc. Štefi Scheliger, gđc. Mária Prhavec, tov. Janko Knapic, Iv. Jamšek, Leop. Levstik in Karel Humek.

Krožka se je udeležila tudi lepo število tržanov ter domača godba na lok, ki ji je ustanovitelj tov. naduč. Jamšek. Preden smo se razšli, je predlagal tov. Humek, naj se naš krožek prekrsti v „Posavski učit. krožek“, da prihranimo stavcu v Učit. tiskarni nekoliko dela; predlog je bil sprejet.

Prihodnji „Posavski krožek“ bo v sredo dne 18. t. m. v gostilni pri Kuneju (p. d. Schnellzugswitwe) ob 5. uri popoldne. Na snidenje!

Štajersko.

Učiteljsko društvo za breziški in sevniški okraj zboruje dne 19. marca t. l. na Vidmu po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Dopisi, društvene zadeve in razni nasveti. 3. Poročilo o shodu učiteljskih zastopnikov v Celju. 4. Obravnava šolskih zamud po novih predpisih. 5. „Iz zgodovine umetnega stavbarstva“ — predavanje strok. učitelja tov. Humka s skiptičnimi slikami. — Zborovanje se prične točno ob pol 11. uri popoldne. Odbor.

Konjiško učiteljsko društvo je zborovalo 23. svečna t. l. v Čadramu ob slabi udeležbi. Svojo udeležbo so opravile tovarišice Tribnik, Pirnat in Goričan. 13 tovarišev, oz. tovarišice pa je bilo neopravičenih. Med temi se še dva novo vstopiva ude, učitelja-voditelja, sploh nista prikazala pri letošnjih zborovanjih. Zgled nam bodi tovariš Zgajner iz Resnika, ki pride vselej in ob vsakem vremenu na zborovanje, čeravno ima najdaljšo in najslabšo pot v okraju. Upamo pa, da se vidimo prihodnjč. Le krepko naprej, v slogi je moč!

1. Po pozdravnem nagovoru se prečita in odobri zadnji zapisnik. Ker pa je v zadnjem zapisniku pomotoma izostalo poročilo o izključitvi bivšega člana našega društva, g. I. Čučka, se naznanja tem potom, da društvo ni sprejelo dopisa g. I. Čučka, v katerem naznanja svoj izstop, ampak ga je izključilo, kakor zasluži človek, ki dela društvu in obenem tudi vsemu učiteljskemu sramoto.

2. Prečitajo in pogovorijo se razni dopisi. 3. O zastopstvu učiteljskega, o delovanju v okrajnem šolskem svetu, kakor o zborovanju učiteljskih zastopnikov v Celju poroča obširno in zanimivo tovariš Jurko, o drugem roditeljskem sestanku v Čadramu pa tovariš Brumen. Zaeno se tudi omenja, da bo v Čadramu pri četrtm roditeljskem sestanku dne 25. sušca tovariš Čeh predaval o temi „Kriva vzgoja otrok je slabih časov mati“. Tovarišu Brumnu se je posrečilo, dobiti za taisti dan kmetijskega potovalnega učitelja g. Goričana iz Maribora za gospodarskopoučno predavanje.

4. Volitev. a) Za dopolnilni društveni odbor se je izvolil mesto izključenega g. Čučka za zapisnikarja tovariš Kerhlanke, b) za upravni odbor za „Zvezo“ pa tovariš Kožuh.

Nato se je rešilo še nekaj vprašanj iz vprašalne skrinjice.

Prihodnje zborovanje se je določilo na prvo nedeljo meseca majnika na Prihovi. Tovariši in tovarišice, pridite polnoštevilno.

— M —

Slovenjebistriško učit. društvo je zborovalo dne 5. t. m. v Slovenski Bistrici. Udeležba je bila dovoljna; posebno so se to pot odlikovale dame, ki so prišle v častnem številu k zborovanju. Pevska vaja, ki se je vršila pred zborovanjem, je uspela prav dobro; v našem okraju imamo mnogo muzikaličnih tovarišic in tovarišev ter bi bilo želeli, da se priredi v novem Narodnem domu večji učiteljski koncert.

Predsednik tov. Kokl pozdravi došle člane, osobito goste gđc. Majzelj in gđc. Franke ter tovariša Tomažiča in Zeleznika; v toplih besedah se spominja pred kratkim umrlega tovariša Otona Vobiča, ki nam je bil vedno ljub in drag stanovski tovariš. Učiteljsko društvo se je skoraj polnoštevilno udeležilo njegovega pogreba ter mu položilo vence na grob. V znak sožalja vstanejo navzoči zborovalci.

Po prečitaju zapisnika zahvali predsednik odstopivšo tajnico tov. Westerjevo, ki je z izredno vnamo opravljala ta posel.

Izmed dopisov jih je prejelo društvo največ od „Zveze“, kar priča, da je zdaj v agilnih rokah. Predsednik Kokl omenja, da je naročil za vsa okrožja po eno „Domače ognjišče“, za blagajničarko pa kontrolno knjižico, ki je jako praktična; priporočamo jo tudi drugim društvom.

Z obžalovanjem je konstatiral predsednik, da so še v našem okraju petrazrednice in šestrazrednice, ki nimajo niti enega „Učit. Tovariša“. Brez stanovskih glasil bi vendar ne smela biti nobena šola.

Tov. Polanec je poročal o sestanku zastopnikov okr. š. svetov v Celju, tov. Vršič pa o spremembi „Zvezinih“ pravil. Tov. Hribnik je referiral o temi „Roditeljski večeri“ jako temeljito in zanimivo. Snov za taka predavanja nudi „Pädag. Magazin.“

V upravni odbor celjske „Zveze“ se izvoli za dobo dveh let tovariš S. Krotky, predsednikom soc. odseka pa tudi tov. Krotky.

Pri slučajnostih priporočila tov. Westerjeva, naj se vbočede ne trati denar za nagrobne vence, temveč naj se dotična vsota nakloni „Učit. konviktu“, odnosno „Družbi sv. Cirila in Metoda.“ Tov. Feiglova predlaga, naj bi društvo naprosilo dr. Murmayra, da bi v enem prihodnjih zborovanj predaval o šolski higieni, sprejeto. Tov. Schreinerjeva nasvetuje uvedbo hospitacij; tov. Zeleznik pripomni, da namerava itak naš nadzornik Schmoranzner prirediti v slovenjebistriškem okraju slične hospitacije, kakor so bila lani v mariborskem. Tov. Krotky priporoča zastopniku Polancu, naj odslej ne vrši sam posel zapisnikarja; pravilneje bi bilo, da bi se člani okr. š. sveta v tem menjavali. Ko se še na predlog tov. Vršiča sklene brzoglavno pozdraviti izvolitev tov. Gangla ter prirediti skupno z mariborskim učit. društvom majniški izlet v Fram, zaključijo tov. Kokl živahno zborovanje.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je zborovalo 5. marca t. l.

Navzočih je bilo 29 članov. Tov. predsednik je obvestil zborovalce, da je javil „Zvezi“ 52 udov. Omenil je, da tukaj niso všteti isti, ki so še sicer vpisani v društvenem seznamu, pa ne zahajajo k društvenim zborovanjem in ne plačujejo udnine eno leto, oziroma več let. Sklenilo se je, da se ti malobrižni opomnijo na društvene dolžnosti. Kdor se še potem ne bo odzval, se izbriše iz društvenega seznama.

Razgovarjalo se je o različnih dopisih, ki so došli po zadnjem zborovanju na vodstvo društva. Priporočalo se je prispevati za učiteljski konvikt z jubilejskim darom s pripomnjo, da se to ne da siliti pri nas, ker za naše učiteljske ne bo primerno izkoristiti konvikta zaradi njegove oddaljenosti od nas. Za sodelovanje pri nameravanem jubilejskem koncertu v Celju se nihče ni javil. Zaradi večjih stroškov, ki bi zadeli sodelovalce, in zaradi drugih ovir, zaradi katerih bi utegnil uspeh nameravane slavnosti biti nepopoln, se na predlog tovariša Kavklerja, odsvetuje prireditev koncerta. Pač se je društvo izreklo, da priredi po možnosti tekom leta v Ptuj skupno s ptujskim pevskim društvom slično slavnost v dobrodelne namene.

Upravnim odborikom za „Zvezo“ se je soglasno izvolil tov. Jos. Gorup.

Tov. Šorn je poročal o shodu zastopnikov učiteljskega v okr. šol. svetih. Omenjeni poročalec je prihranil tudi društveni blagajnici par kronice, ker je sprejel samo polovico stroškov za shod v Celju, ki so se pa vpisali kot njegova udnina za l. 1908.

Tov. Kajnih nas je seznanil s svojim novim postopanjem v risarskem poklu.

Društvo je poslalo v znak soveselja, da je izvoljen naprednim kranjskim dež. posl. tov. E. Gangl proti dekanu M. Arku na „Slov. Narod“ sledečo brzojavko: „Živio prvi slovenski napredni poslanec učiteljskega stanu! Živeli napredni in zavedni idrijski volilci!“

Končno je tov. predsednik izrekel željo, da bi se naj društveniki bolj javili za predavanja o šolski praksi.

Prihodnje zborovanje se je določilo na 2. aprila.

Dragi tovariši, posebej se tovarišice, katerih se posebno mnogo pogrešamo pri zborovanjih, na snidenje 2. aprila!

Goriško.

Učiteljsko društvo za sežanski šol. okraj je zborovalo v četrtek, 27. svečna t. l., na Repentabru. Udeležba moških oseb je bila skoraj običajna, le število tovarišic se je izdatno skrcilo, četudi sta bila kraj in vreme jako primerna.

S svojim posetom sta nas razveselila tudi dva kolega iz tržaške okolice, ki sta nam z obžalovanjem poročala, da bi jih bilo z njih srede gotovo še več, ko bi ostali kolegi ne imeli tega dne šole.

To navajam nemarnejem društva v zgled. Če imajo še tovariši iz sosednjega okraja toliko veselja, da se udeležujejo naših zborovanj, ki imajo tako in tako že sami svojih mnogo (namreč vsak mesec), koliko bolj smemo pričakovati mi od udov svojega društva. Ako se pa kdo ogiblje zborovanj zato, ker ne simpatizira s tem ali onim odborikom ali udom sploh, je to absolutno neopravičljivo in za inteligentno osebo sploh obsojanja vredno. Tu gre za splošno stanovske interese, ne pa za osebnosti. Dotične bi rad vprašal, je li eksistira kakova korporacija pod solncem, kjer bi bile zbrane same simpatije. Jaz menim, da je ni še bilo do sedaj in da je tudi ne bo niti v prihodnje. Toliko preroškega duha si vendar smem prisvajati. Največja umetnost in modrost je vendarle odpustiti in spregledovati človeške hibe in morebitne prestopke in ne pa obsojati jih. Sodijo in obsojajo naj nas faktorji, ki so v to poklicani, a mi si ta posel prihranimo.

Sedaj pa k stvari.

Predsednik otvori z običajnim načinom zborovanje ter prične takoj nato, kot delegat vseavstr. učit. kongresa na Dunaju na dan 2. novembra l. l., s poročilom o tem.

Poročilo je bilo, četudi po vsebini skoraj vsem precej znano, jako zanimivo, zakaj mi rajši slišimo dvakrat, trikrat o naših uspehih nego pa nobenkrat.

Po čitanju zapisnika zadnjega zborovanja je prišel referat o razvoju tehnike militar. od strani tovariša Merviča.

Referat je bil naravnost izborn. Tovariš nam je s tem dokazal, da se s pridnostjo pride daleč. Njegov nastop nas je kar razočaral. Vsi smo ga poslušali z največjo pozornostjo, le škoda, da nima naša vlada denarja za prepotrebna nazorila. Za dotični referat bi bila pač tudi za vsako šolo potrebna nazorila, kakor bat, kij, tolkač, buzdoval i. dr.

Zvršetkom je žel referent splošno zaslužno priznanje. Menim, da mu bode služilo to tudi v nadaljno vzpodbujajo za prihodnja poročila.

K točki „Naš položaj“ sta govorila tovariša Vendramin in Kosovel.

Prvi je na kratko očrtal naš položaj v društvenem oziru ter ostro ožigosal one tovariše, ki se poslužujejo nam nasprotnih listov za dopisovanje člankov nasproti učiteljskemu, ker tako dajajo dotičnikom orožje v roke, da lažje rijejo proti nam. Kdor ima kaj nasproti svojim tovarišem, nastopi naj pri zborovanjih ter naj tamkaj iz obraza v obraz pove, kar ga tišči na srcu, drugače ni vreden imena tovariša.

Kosovel nam je dal pa v svojem poročilu lepih navodil, ki so vsekako uvaževanja vredna posebno v našem sedanjem kritičnem položaju.

Nato prečita tajnik odgovor c. kr. nam. svetnika g. Ant. Rebeke na čestitko o priliki njegovega imenovanja nam. svetnikom. Poročilo, ki je bilo za učiteljsko laskave vsebine, so vzeli zborovalci z veseljem v znanje.

Izvolilo se je končno odsek za izvenšolsko delovanje, obstoječ iz sledečih članov: 1. Ravbar Josip, nadučitelj v Zgoniku, 2. Gruntar Karel, učitelj v Sežani, 3. Mervič Anton, učitelj v Povirju, 4. Macarol Anton, nadučitelj v Gorjanskem, 5. Sila Luka, učitelj v Vojšnici.

Ne števisi še nekojih malenkosti se je slednjič zborovanje zaključilo v nadi, da se v kratkem zopet vidimo še v mnogo večjem številu tovarišic kakor tudi tovarišev, če že ne poprej, vsaj na majevem izletu.

Istra.

Iz odbove seje „Slovenskega učiteljskega društva“ v Dolini. Odbor je sklenil v zadnji svoji seji, da naprosi deželni odbor, da predloži že v prvem prihodnjem zasedanju deželnega zbora načrt zakona, s katerim se premeni dosedanj disciplinarni postopek z ljudskošolskim učiteljstvom. Prošnja je že predložena deželnemu odboru in naprošena so tudi druga učiteljska društva v deželi, da vložijo enake prošnje.

Premenjena pravila našega društva so tudi predložena oblastni in potrditev. Našeje se je, da bodo kmalu potrjena. Ako ne prej, v maju bomo gotovo imeli občni zbor, ki se bo vršil na podlagi novih pravil.

Že mnogokrat se je slišalo od društvenikov, naj bi bila pri zborovanjih tudi znanstvena predavanja. Odbor bi z veseljem tudi to izvršil, ali vsega ne moremo sami odborniki. Odbor ima mnogo dela z drugimi pravnimi zadevami, zaradi česar ni mogoče, da bi skrbeli sami odborniki še za druge referate. Poleg društva pravil je dolžan sodelovati vsak ud po svojih močeh in sramotno bi bilo, ako bi se noben ne priglasi za en ali drugi referat. So nekateri udje, ki se odlikujejo z abstinenco. Največkrat so izgovori za to, da je predaleč. Občni zbor ne more biti vsem pred pragom, a odbor vselej določi kraj, kjer je najugodnejša železniška zveza, in gleda, da ni potreba prenočevati na tuji postelji. Res je, da morajo nekateri, ako se hočejo udeležiti zborovanja, hoditi po eno uro do železniške postaje, a to bi ne smelo nobenega zadrževati, ker ravno hoje in gibanja nam je potreba, saj smo cele dneve v zaduhlem zraku. Kako naj se vrše zborovanja drugih društev, kjer ni nobene železniške zveze, kjer morajo udeležniki po pet in več ur hoditi čez hribe in doline, da pridejo na kraj zborovanja? In vendar čitamo, da se obdržujejo zborovanja v takih krajih češče kot pri našem društvu in vselej z ogromnejšo udeležbo kot pri našem društvu!

Tudi je nekaj učiteljskih oseb, ki se ne zmenijo za društvo; niso niti udje. Taki kažejo res malo stanovske zavednosti, ker se ne udeležujejo stanovske organizacije. Pred vratni nam je mali materialni priboljšek. Taki brezbrizne mislijo najbrže, da je prišlo to samo? Ne, tovarišice in tovariši, ni prišlo samo. Vprašajte odbor, koliko stroškov in dela je bilo, preden se je odločil deželni odbor, da je predložil načrt deželnemu zboru? Vprašajte sedanjega društvenega predsednika, koliko časa je predsedal pri pisalni mizi, preden je sestavil načrt zakona, ki je služil potem kot podlaga vsem nadaljnjim obravnavam? Res nismo dosegli vsega, kar smo želeli, a mogoče je vzrok temu ravno naša malobrižnost! Zato naj bo, kratko rečeno, vsake slovenske učiteljske osebe v Istri dolžnost, da pristopi k našemu društvu in sodeluje po svojih močeh.

Dandanes so vsi stanovi organizovani. In učiteljska oseba naj živi sama zase, naj je list, ki je odpadel s krepko rastočega drevesa? Ne, tovariši tako ne gre! S tem se kaže le stanovska brezbriznost ali pa stanovska nezavednost.

Po udih „Prosvete“ so je zvedelo, da je „Posveta“ mnenja, da bi postala deželno društvo vsega slovenskega učiteljstva v Istri, ki bi

imelo okrajne podružnice. Mi bi ne bili temu popolnoma nasprotni, a vendar za sedaj se nismo mogli odločiti za to. Pri obnem zboru 5. decembra 1907 je bilo tudi o tem govorjenju in bili smo vsi mnenja: „Prosveta“ ni ud „Jugoslovanske Zaveze“, torej je veja, ki je ločena od debla in ne kaže nam, da se tudi mi ločimo od debla in se navežemo na „Prosveto“, na ločeno vejo.

Srednješolski vestnik.

**** Nemška posest na naših srednjih šolah — raste!** V „Wiener Zeitung“ je razpis 3 nanovo ustanovljenih učiteljskih mest na primorskih srednjih šolah, in sicer: na drž. gimnaziji v Trstu za klasično filologijo in nemščino; na gimnaziji v Gorici za nemščino in klasično filologijo, na realki v Gorici za francosščino in nemščino! Torej povsod taka kombinacija predmetov, da so vsa tri nova mesta zagotovljena Nemcem! Že sedaj so razmere na naših srednjih šolah — kar se tiče poznavanja deželnih jezikov od strani učiteljskega osebja — naravnost desolatne, vnebovpijoče. Če prihaja naš preprost človek — posebno še iz okolice imenovanih mest — po kake informacije, ni nikogar, ki bi ga umel. Morajo šele okolo iskati koga, ki tolmači očetu, kar bi moral povedati naravnost ravnatelj, oziroma učitelj sam! Od kod naj pride potem tisto vzajemno delovanje med šolo in domom na vzgoji mladine, o katerega potrebi toliko govore? To so sicer neverjetne razmere, ali možne so vendar in obstoje tudi faktično, ker naučna uprava pozablja na vse pogoje in ne misli na nič drugega nego na to, da — raste nemška posest!

**** Srednješolska matura.** Naučni minister dr. Marchet je izdal novo naredbo glede na zrelostni izpit na gimnazijah in realkah, ki se bo izvajala že letos. Naredba vsebuje sledeča določila. Pri pismini izkušnji odpade na gimnaziji prevod iz učenega jezika na latinščino, na realkah prevod iz francosščine na učni jezik, na obeh zavodih pa odpade matematična naloga. Za prevajanje iz latinščine na učni jezik se čas za izdelbo podaljša od dveh na tri ure, tudi je dovoljena raba besednjaka. Kar se tiče naloge iz učenega jezika, se kandidat predloži tri temata, izmed katerih si za izdelbo izbere enega poljubno. — Ustni izpit se za javne učence in za privatiste naša na štiri predmete, in sicer na gimnazijah na latinščino ali grščino, učni jezik, geografijo in zgodovino ter domovinoznanstvo s posebnim ozirom na totrnsko državno polovico. Izpit iz fizike, od katerega so bili do zdaj oproščeni samo boljši učenci, odpade; namesto tega pa se bo v osmem razredu drugi tečaj vsak teden ponavljala fizika. — Na realkah se ustni izpit vrši v enem jeziku, geografiji in zgodovini, omejeni zgolj na domovinoznanstvo, matematiko in fiziko. Kar se tiče jezikov, literarna zgodovina kot taka in takozvane realije ne smejo tvoriti predmeta posebni izkušnji. Iz katerega jezika se bo izpraševalo, je odvisno od uspehov pisмене izkušnje, pa tudi od izbere učencev. V matematiki se bodo dajale zgolj naloge; izključene so tiste naloge, pri katerih je treba spretnosti, pridobljene zgolj potom nenavadne izurjenosti v algebrskih prestavah in geometrijskih konstrukcijah ter sploh v praktično manj uporabnih formulah, ki zahtevajo mučnega memoriranja. Pri izpitu iz fizike je teoretiško in eksperimentalno utemeljevanje izključeno. — Nepopolni uspehi pri pismini izkušnji niso ovira za ustno izkušnjo; mora se pa kandidata, ki je pri pismini nalogi imel slab uspeh, iz dotičnega predmeta ustno izprašati. Po ustni izkušnji konferenca odloči o zrelosti, oziroma nezrelosti kandidata na podlagi splošnega vtiska, upoštevajoč uspehe pisмене izkušnje ter uspehe učenčeve v zadnjih dveh tečajih. Sklepa se ali s soglasnostjo ali pa z večino. Na isti način je postopati pri določitvi reda: Zrel z odliko. Ker pri izpitu v prvi vrsti ne gre za rezultate v posameznih učnih predmetih, temveč za splošni uspeh, odpade dozdaj običajni ponavljajni izpiti iz posameznih predmetov. — Reprobacija od mature je ali za pol leta ali pa za celo leto. V prvem slučaju ostanejo veljavni redi, pridobljeni pri prvi izkušnji pri nalogah. Maturitetno izpričevalo ne bo vsebovalo redov iz posameznih predmetov, temveč le sodbo o zrelosti in nezrelosti, oziroma zrelosti z odliko. Splošno naj ima ustni izpit značaj prostega kolokvija, tudi naj se učencu da za preudarjenje stavljenih mu vprašanj nekaj časa na razpolago. S tem se hoče doseči, da zrelostni izpit ne bo več za kandidata muka v fizičnem in tudi ne v psihičnem oziru, ker se mora vse, kar je zgolj spominsko pri predmetih, znatno omejiti. Ustne izkušnje iz navedenih štirih predmetov odslej nihče ne bo oproščen, da bodo nadarjeni in manj nadarjeni učenci odslej enako obremenjeni. Ta red za maturo stopi že to poletje v veljavo. Kar se pa tiče temu maturitetnemu redu odgovarjajoče reforme učenega reda sploh, je pripomniti, da se bo v kratkem preosnovala ves učni red, način klasiifikacije in izpraševanja na srednjih šolah. Glavno načelo pri tem bo, da se bo pri razdelbi predmetov oziralo na duševni in telesni razvoj učenčev po posameznih razredih. Na nižjih razredih

se bo poučevala na primer latinščina le eno uro na teden.

Književnost in umetnost.

„Domače ognjišče.“ — Letošnja druga številka tega prekrstnega lista ima to-le vsebino: 1. Pavel Flere: Poglavlje o šesti božji zapovedi — 2. Domači zdravnik. Dr. Demeter vitez Bleiweis-Trsteniški. O boju proti jetiki, osobito z ozirom na našo mladino in na razmere v šolah. — 3. Slike iz vzgoje. J. D. Slepa ljubezen. — 4. Listek. Če bi znali otroci čarati. — 5. Dopisi. — 6. Drobtine. — Priporočamo najtopleje!

Knjige „Slovenske Matice“ so izšle. Člani dobe letos osem knjig, in sicer: 1. Zbornik, uredil L. Pintar; 2. Slovenske narodne pesmi (11. snop), uredil dr. K. Strekelj; 3. Kamniške ali Savinjske alpe (z geološkimi narerti in prezezi, z geološkim zemljevidom in s krajinskimi podobami), spisal Ferdinand Seidl; 4. Prevodi iz svetovne književnosti: Gorski venec Petra II. Petroviča Njeguša, prev. R. Perušek. 5. Knezova knjižnica: Na Poljani, spisal Ksaver Meško; 6. Zabavna knjižnica (obsega devet povesti I. Regalije, Ks. Meška, M. Puglja, V. Levstika in O. Golarja); 7. Hrvatska knjižnica, uredil dr. Fr. Ilešič in 8. Letopis „Slovenske Matice“.

Povabilo slovenskega gledališča na Dunaj. O priliki šestdesetletnice cesarjevega vladanja prirede na Dunaju gledališke predstave v jezikih vseh avstrijskih narodnosti. Vodstvu slovenskega gledališča v Ljubljani je došlo povabilo, da priredi spomladinski nekaj opernih in dramskih predstav v c. kr. privatnem gledališču ob Dunajščici. (Theater an der Wien.)

Slovensko umetniško razstavo so priredili slovenski umetniki v Varšavi. Otvorjena je bila 28. februarja. Mislijo se prirediti razstavi v Levovu in Krakovu.

Kulturno delo.

— „Akademija.“ V soboto je predaval v „Mestnem domu“ zagrebški vseučiliški profesor in saborski poslanec g. dr. Gjuro Šurmin. Govoril je o „Slovenih in Hrvatih v prvi polovici XIX. stoletja“. Pred sto leti na primer, tako je izjavil g. predavatelj, so združili Francozi v svoji Iliriji velik kos sedanje Slovenije in Hrvaške. Za srce tej Iliriji je dolečil Napoleon Ljubljano in od tu bi bilo pričakovati, da bi se pozneje ilirska ideja, ideja svobodnega in edinega jugoslovanstva morala širiti; toda dočim so se Hrvati skoro kakor en moč oprijeli ilirstva, so ostali Slovenci v veliki dobi majhni in hladni. Dunaj je zavohal nevarnost hrvaško-slovenske vzajemnosti in se je poslužil denunciacije, češ, vi Slovenci imate geslo: „Vse za vero, dom, cesarja“. Hrvati pa mislijo uvesti novo vero, poslušajo protestanta Kollarja ter se upirajo vladarju. Slovenci so se seveda ujeli na te nastave. Odmeva ni našla ilirska ideja niti pri Prešernu in tudi ne pri Slomšku, ki je bil sploh mnenja, da je Slovence dosti, ako imajo svoj katekizem in življenje svetnikov. Najmogočnejše je vzplapolal ilirizem v letih 1833. do 1840., po tem letu pa mu je prišel odtegovati pomoč del hrvaškega duhovništva, ker je bil ilirizem nauk s v o b o d e, kar bi utegnili škodovati duhovniškemu ugledu in mu skrečiti materialni dobiček. Sumničiti so začeli tisti čas celo rodoljubnega Stanka Vraza. Slovence je prinesel ilirizem nov prapovis — gajico, in videti je bilo, kakor da je to skoraj vse, kar nam je dala ta doba, ali vendar je prav ta čas tudi na Slovenskem vzevelo bujneje narodno in literarno delovanje, tako da je upati, da se ti dve veji mogočnega slovanskega stebra, tako bližnji si po jeziku in krvi, združita še tesneje v prid nam in Hrvatom. Složno sta delovala oba naroda v Trubarjevih časih, za kmetskega vstanka in združila nas je tudi ilirija. Učimo se iz prošlosti in popravimo storjene grehe.

Politiški pregled.

* **Deželnozborske volitve na Gorškem** so končale s porazom S. L. S. Ta si je priborila 2 poslance, naprednjaki pa jih imajo sedaj osem.

* **Saniranje deželnih financ.** Pri anketi o sanaciji deželnih financ dne 7. t. m. je poudarjal finančni minister Korytowski, da bo treba najbrž zvišati doklado na žganje, od katere pa bo moralo nekaj pasti tudi na drž. blagajnico. Tudi zanj je ne bo od osebne dohodarine pobiralo deželni, oziroma občinskih doklad. Sanirati bi se dale deželne finance na tri načine: 1. Deželam bi se moralo izročiti nekaj državnih denarnih sredstev; 2. država bi morala prevzeti upravne stroške dežel; 3. ali pa bi morala vsaj del stroškov pokriti država. Eppinger in Herold sta nasvetovala, naj država prevzame učiteljske plače, lokalne železnice in zdravstvo. Uvede naj se deželni proizvodni davek na zemeljske produkte itd. — Vladni svetnik dr. Brockhausen z Dunaja se je izjavil, da bi bilo edino pravično, ako prevzame država ljudsko šolstvo.

* **V ministrstvu notranjih zadev** se je 2. t. m. konstituiralo načelstvo državnega pokojninskega zavoda nameščenec v zasebnih in nekaterih javnih službah. Predsednik in bivši minister grof Auersperg, podpredsednik sta Henrik Vetter in Anton Blechschmid. Raznesla se je bila vest, da namerava vlada ustanoviti za vse planinske dežele en deželni urad pokojninskega zavoda, toda o tem se še ne ve nič zanesljivega. Pred vsem se morajo o tem izjaviti vsi deželni odbori, potem bo šele mogoče kaj ukreniti. Mogoče je, da se bo vlada držala načela, ki ji je bilo merodajno pri oživitvorenju delavskega zavarovanja proti nezgodam. Ta zavarovalnica ima v planinskih deželah tri deželne urade — mogoče je, da bo tudi pokojninski zavod prikojil po tem vzoru svoje deželne organizacije.

* **Dveletna vojaška služba.** Vojaški dopisnik „Magyarosza“ poroča: Vojaška uprava predloži, kakor hitro bodo politične razmere to dopustile, novi brambeni zakon, osnovan na podlagi dveletne vojaške službe. Preden pa se uvede dveletna prezenčna služba, se bo preosnovalo topništvo in pogorska artilerija, se pomnoži trdnjavo topništvo in ustanove prometni polki. Zato se bo zahtevalo povišanje novinskega kontingenta. Za armado se zahteva 22.000, za avstrijsko brambovstvo 4500, za hovev 3000 rekrutov več. Ko bo uvedena dveletna služba, se bodo osnovala obenem posebne delavske stotnije, da ne bo treba k delom komandirati vojakov iz drugih stotnij, tako da bodo skoro vsi dejansko služili pri kompaniji. Ker se skrajša službena doba, bo treba več podčastnikov, za katere bo seveda treba tudi poskrbeti, ko stopijo po gotovi službeni dobi v civilno službo. Treba bo nakupiti, oz. vzeti v najem več strelšč, treba bo več municije, več in daljših vojaških vaj — skratka, uvedba dveletne službe bo zahtevala mnogo denarja.

* **Konferenca zaradi gospodarske povzdige Istre.** V soboto se je pričela in končala v finančnem ministrstvu na Dunaju konferenca za gospodarsko povzdigo Istre. Deželni glavar istrski, dr. Rizzi, je razvijal načrt, kako bi se imelo povzdigniti šolstvo, dobiti pitne vode, graditi ceste, urediti reke — med njimi Rižano — povzdigniti poljedelstvo, morsko ribarstvo, podpirati paroplovne družbe, ustanoviti humanitarne zavode itd. Priporočal je gradnjo železnice Poreč-Pazin in Lupoglavan-Matulje. — Dr. Laginja je zahteval trgovsko in pomorsko šolo v Medulinu, razdelitev drž. gozda pri Motovunu med kmete, manjših vodovodnih naprav in celo vrsto drobnih del, o katerih je izročil predsedniku spomenico. Profesor Spinčič je zahteval toliko državne podpore za šolstvo, da bi se lahko odpravilo šolske takse, nadalje pouk nekaterih predmetov na obrtni šoli v Trstu in hrvaškem in slovenskem jeziku, nižjo obrtno šolo v Buzetu, gospodinjstvo šolo v Dobrinju, kmetijsko v Pazinu, pomorsko v Voloskem s tečajema v Medulinu in Baski novi, pomnožitev poljedelskih potovalnih učiteljev, železniško zvezo Hrpelje-Sapjane, vodovodno akcijo v velikem stilu, podporo parobrodni družbi, ki jo ustanovljajo v Puntu, telefonsko zvezo Opatija-Trst, in trgovsko pristanišče v Preluki, ki bi konkurirala Reki.

* **Hrvaške volitve** so končale s brezprimernim porazom bana Raucha. Že davno se je prerokovalo, da ne doseže vlada takega uspeha, da bi mogla kaj opraviti v saboru; toda da bo na celi črti tako grozovito poražena, niso pričakovali niti največji optimisti. — Od banove takozvane „ustavne“ stranke ni izvoljen ne en kandidat; samo en srbski „radikalec“ je prodril, sicer nima vlada prav nobenege čelga pristaja v zbornici. Največji uspeh je dosegla hrvaško-srbska koalicijska, ki ima v saboru absolutno večino. V koaliciji združene stranke imajo že 56 poslancev, in sicer: Hrvaška stranka prava 23, srbska samostalna 19, neodvisni klub 10, naprednjaki (Pokretaši) 4. Frankovec imajo v novem saboru 22 mandatov, neodvisna Starčevićanca sta dva, člana kmetske stranke dva, socialni demokrat eden, Vsenemec eden, divjak eden, srbski radikalec eden. Še ena ožja volitev se ima izvršiti, v enem okraju je bila pa volitev ustavljena. Rauchu torej vse pritiski ni nič pomagali. V tem oziru so se na Hrvaškem razmere res temeljito izpremenile. Baron Rauch je uradnikom prepovedal, glasovati za kandidate koalicijske; dal je zapreti nekoliko kandidatov, v okraje, ki so se mu zdeli nezanesljivi, je poslal vojaške. Vse zama! Če bi imel Rauch količjak ustavnega čuta, bi bil takoj po volitvah demisioniral s celo svojo vlado. A mož še upa, da se bo držal s pomočjo madjarske vlade. Ali to je bilo Khueni le zato mogoče, ker je korumpiral volilce; Rauch pa tega več ne more in zato pojde, kakor je prišel — če ne rad, pa nerad. — Hrvaško-srbska koalicijska je imela v Zagrebu posvetovanje, na katerem je bilo sklenjeno dati hrvaški delegaciji v ogrskem parlamentu popolno prostost v vprašanju o reviziji parlamentarnega poslovnika, dokler ne bo sklican hrvaški sabor. Šele sabor zavzame v tem in v drugih vprašanjih določeno stališče. — Nekateri listi poročajo, da je bil baron Rauch v Budimpešti na posvetovanju z dr. Wekerlem in da je bilo sklenjeno zasedanje novo izvoljenega sabora odgoditi. Mogoče bi pač bilo, da si Wekerle še ni na čistem glede naslednika baronu Rauchu — in da bo edino le iz tega vzroka odlašal s sklicanjem novega sabora. Pa tudi to sredstvo mu ne bo dolgo pomagalo.

* **Volilna reforma na Ogrskem.** V javnost so prodirle nekatere podrobnosti o volilni reformi, ki sicer niso uradno potrjene, vendar so iz zanesljivega vira. Po načrtu ministra Andrassyja bo imel volilno pravico vsak ogrski državljan, ki zna v kateremkoli deželnem jeziku čitati in pisati. Ako plačuje poleg tega še mali davek, bo imel dva glasa, ako ima višjo izobrazbo 3 glase. Glasovanje bo javno. Identiteta med volilnim redom za municipije in zbornice se odpravi ter ostane za municipije dosedanj volilni red v veljavi. Na tozadevno vprašanje je minister Andrassy izjavil, da omenjene podrobnosti odgovarjajo jedru volilne reforme, Andrassy hoče torej uvesti na Ogrskem pluralni volilni sistem in javno glasovanje, ki baje bolje odgovarja ednosajem na Ogrskem. Vrhutega bo tudi število poslancev povečano in dobijo mesta več mandatov. To pa bo v resnici vse prej nego demokratiziranje volilne pravice. To bo volilen red — privilegijev. Siromak bo imel en glas, imovnik pa — dva ali več! Ogrska vlada bi hotela združiti dva principa, ki eden drugega izključujeta. Splošna volilna pravica ima prinesiti enakost volilne pravice, pluralni sistem pa staturira različenost volilne pravice: enemu je daje več, drugim manj.

* **Tridesetletnica osvobođenja** izpod turške jarma so obhajali Bolgari 3. marca. Vsa društva, korporacije, častniki, duhovniki in uradniki ter učenci vseh šol v Sofiji so se podali k spomeniku carja osvoboditelja. Tam so se vršili govori. Tudi pri spomeniku Levskega, znanega bojevalca za osvobođenje Bolgarije se je vršila slavnost.

* **Še 32 upokojenih ministrov** ima Avstrija, odkar je umrl stari Plener. To število se morda v kratkem zopet zviša. Aktivni minister ima, če je ministrski predsednik, na leto 24.000 kron plače in 24.000 kron aktivitetne doklade; navaden minister pa ima 20.000 K plače. V pokojni pa ima minister brez ozira na to, če je bil tudi le 24 ur v službi, 8000 kron, kar pa cesar lahko zviša na 20.000 kron. Izmed naših 32 ministrskih penzionistov jih je več takih, ki imajo zvišano pokojnino.

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi: učiteljstvo meščanske šole v Krškem za marec 5 K; Angela Trošt in Julij Slapšak iz Vodice, za marec vsak 2 K; Fr. Schneider iz Oezanjevcev 6 K; skupaj 15 K; zadnji izkazanih 763-17 K; doslej darovanih 778-17 K. Bog plati!

Berite listnice upravnštva!

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta so darovali: Ljubljansko učiteljsko društvo namesto venca na grob uzorni kolegini Olgi Kobau-Gasperinci 20 K; napredni štencjanci (Dol.), v proslavo Ganglove zmage 10 K; ljubljanski učiteljski štenci 3. leta 5 K; nadučitelj Ivan Krajnik v spomin na nepozabno, preljubo soprogo Uršulo ob devetdesetdnevni njene smrti 3 K; Sodražani pri pogrebu r. nadučitelja Frana Gregorača zložili 9 K; učiteljstvo kočevskega okraja pri pogrebu nadučitelja Frana Gregorača zložilo 16 K; o mizje v restavraciji hotela „Južni kolodvor“ ob zmagoslavju deželnozborskih volitev v mestih 11 K; „salonski orkester v Postojini“ 10 K, ki jih je daroval g. Fran Kutin v znak hvalečnosti za petje ob grobu in pri osmini po nepozabnem, dragem očetu; g. Ivan Robavs iz Smartna pri Litiji 4 K; posojilnica v Brežicah 10 K. Bog plati!

Letnino za učiteljski konvikt so plačali ti-le tovariši in tovarišice: Knaflič Radoslav in Ivanka Černe iz Gorice pri Mozirju; Fran Jordan iz Ihana; Janko Baraga in Amalija Previc iz Koroške Bele, Ivan Bezeljak od Sv. Vida nad Cerkljico (4 K); Janko in Marija Polak iz Dol. Litiji; učiteljstvo v Rajhenburgu (8 K); Josip Terčak od Sv. Frančiška Ksaverja (4 K); učiteljstvo v Toplicah na Dolenjskem (6 K); Miroslav Kramer, Jos. Svetlič, Vinko Zahrastrnik, Vilma Vidičeva in Iva Valenčičeva, vsi iz Škofje Loke; J. Malnarič in Lina Lenček od Sv. Križa na Dolenjskem. Bog plati!

Brzjav smo prejeli iz Narapelj: Da je zmagal slovenski, napreden učitelj nasproti klerikalno-nemško-vladnemu kandidatu dekanu Arkotu, se raduje tudi slovensko narodno šajersko učiteljstvo. — Slava zavednim Idrjancem! Živela narodna-napredna ideja! Živel Gangl! Narodno-napredne misli in narodno-naprednega učiteljstva ne stre nobena sila! — Narodno napredni stranki sploh in posebej še tovarišu Ganglu in vsemu kranskem učiteljstvu častita k tej zmagi Pesek, predsednik socialnega odseka „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“.

Zaveza jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev je prejela to-le brzjavko:

Česke učiteljstvo na Moravě blahopřeje Vam uprnične ke zvoleni kolegy Engelberta Gangla za poslance na zemský sněm. — Považujeme to za první významnou etapu Vašeho zápasu za osvobození slovinského národa z klerikální nadvlády. Živili Slovenci! H a j n y.

Iz učiteljskih krogov je zopet pisal „Slovenec“ v 46. številki. Kadar se „Slovenec“ zazdi, privleče na dan svojega obligatnega učitelja, ki ga ima skritega v istem predalu kakor svojo slovečo pištolo. In kaj govori zopet ta „Slovenec“ učitelj? Čujmo! „V dno duše boli človeka, ko najde razna izjavljanja v listu, ki bi imel biti „stanovsko glasilo“, ne pa politični izzivač. V vsaki številki „Učiteljskega Tovarša“ se napada ena ali druga oseba, ali vsa politična stranka, v kateri slučajno vidijo nekateri nalašč, drugi pa po zaslepljenosti, same nasprotnike svojih stanovskih zahtev. — Gospodje! Poznam učiteljske razmere ne le na Kranjskem, temveč tudi kje drugod, zato sem prepričan, da po tej poti, ki jo stopa „Učiteljski tovariš“, nam ne bode prisijalo lepše solnce. Čemu je treba netiti sovražnost v posameznih občinah ravno učiteljem, ki smo odgojitelji otrok vseh občanov? Skrbimo raje, da si pridobimo ljubezen in spoštovanje z občeokristnim delom pri svojih soobčanah, mesto da razburjamo že sicer prenapete politične stranke ob času raznih volitev. — Ne segajmo preveč v te volitvene boje, ker nam učiteljem gotovo ne bode koristilo. Ozmimo se na druge stanove, ki se ob volitvah niso rinili tako v ospredje, pa so dosegli, česar so želeli! Bili so seveda previdni. Lahko bi dobili prijateljev mnogo, ko bi poznali stanovsko politiko in opustili strankarski boj, na katerem imajo nekateri toliko veselja, ne oziraje se na druge, ki se pokorimo za njihove nepremišljene korake že leta in leta. — Bridko je pisati take besede, a so resnične, zato pozivljam tiste tovariše, ki jim je življenje višje, nego strankarski boj: krenimo na zmerno pot in ne iščimo nalašč sovražnikov!“ — Na to mešanico je odgovor težak. Kdo se pa rine tako v ospredje kakor duhovščina? Ta je vzela v zakup vso politiko, pa bi rada tudi šolo in učiteljstvo. Kdo je tako oseben in strasten kakor klerikalni politiki s svojim časopisjem vred? To naj preudari „Slovenec“ učitelj, potem pa naj leže zopet poleg zarjavele pištole v varno zavetje! To je vse, kar moremo odgovoriti na to najnovejšo „Slovenčovo“ mešanico!

Zoper šolo je že začel rogoviliti „Slovenec“. Objavil je dolg članek nekega Fr. Mikla v čiča, ki zahteva le to, da naj se v šolah po deželi poučuje samo „najpotrebnejše predmete“ in da naj hodijo otroci samo od sedmega do vštete enajstega leta v šolo. Da je klerikalno glasilo navdušeno za take „reforme“ že verjamemo. Škoda, da ne pove, kateri predmeti so po njegovih nazorih „najpotrebnejši“. Uganiti jih itak ni težko: Malo čitati, malo pisati (da zna otrok le podpisati svoje ime), enkratena pa katekizem Klerikalec vedno vedo, kaj hočejo. Čimbolj so ljudje izobraženi, tembolj odpadajo od njih. A črni gospodi ni bilo nikdar nič ležee na tem, da bi bilo ljudstvo dobro podkovano za življenje, ampak vedno le na tem, da ga imajo sami čimbolj v krempljih. — Starši — pravi — bi imeli tedaj vsaj nekaj let otroka za delo; potem gredo večinoma vsi v Ameriko ali pa v tovarne. — Dobro, da klerikalec vsaj to prizna. Usoda kmetijske mladine je torej večinoma ta, da postanejo sinovi delavci. Od tega, da dela fant v hiši in na polju, nima zase nobenega dobička. Ampak od tega, da se ni dosti učil, ima veliko škodo. Tisti časi so minuli, ko je bilo dovolj, da je bil delavec krepak; dandanes je treba, da je tudi inteligenten, ker sicer ne pride nikdar do boljšega kruha. Tudi med delavstvom je konkurenca, in slabejši zaostajajo. Kako velika je ljubezen klerikalcev do slovenskega naroda, dokazuje to, ko hočejo, da naj ostane slovenski delavec najbolj neumen, tako, da bo vedno zadnji v boju za boljši kruh! Znižanje šolske obveznosti je pravo hudodelstvo nad slovenskim delavstvom in klerikalne nazadnjaške nakane glede šolstva se mora preprečiti z vsemi močmi.

Pieteta. V Ljubljani je umrla učiteljica Olga Kobauova. Pogreb je bil 11. t. m., t. j. v s r e d o popoldne ob treh. Takrat so imele ljubljanske ljudske šole pouk. Vkljub temu se je učiteljstvo želelo udeležiti pogreba svoje kolegince, ker ima o kolegialnosti in pieteti prave, recimo človeške pojme. Toda učiteljstvo se ni smelo udeležiti pogreba, ker je moralo v šolo! Tako je velel višji ukaz! Celo I. in II. razred dekliske šole, kjer je delovala Kobauova, sta morala imeti šolo. Tako je velel višji ukaz! Vse učiteljstvo vsega sveta ve, kako je drugod ob takih slučajih, sedaj tudi ve, kako je v Ljubljani. Dasi nam silijo v pero najostrejšje besede, vendar ne pišemo komentara, ki si ga napravi lahko vsak sam. Samo ena beseda naj označi to dejstvo: škandal!

† **Fran Gregorač.** V noči med 7. in 8. t. m. je nenadoma umrl nadučitelj v Dolenji vasi in predsednik slov. učit. društva kočevskega okraja, tovariš Fran Gregorač. — Prejšnji dan še čil in zdrav, v četrtek se je pri svojem prijatelju Stefančiču še veselil zmage Ganglove, v nedeljo na mrtvaškem odru. Žrtve mrtvouda! — Pokojnik je bil rojen v Idrji 1862. l., služboval je od 1886 do 1900 v Metliki, od tega časa pa v Dolenji vasi. — Pogreb je bil dne 11. t. m. ob enajstih popoldne. Kako je bil Gregorač priljubljen, je